

ЄВРОПЕЙСЬКІ МУЗИЧНІ НОТАЦІЇ

Дисципліна на вибір студента, 3-й курс бакалаврату, 6-й семестр

Факультети: історико-теоретичний, композиторський

13.03.2020

Тема 6. Французькі табулатури для барокової лютні XVII століття

Будова лютні на межі XVI – XVII ст., її розвиток і створення в XVII ст. великого інструменту. Додаткові струни (діапазони), видовження грифу та відображення цього в табулатурі.

Пісні англійських композиторів (Кемптон, Пілкінтон, Бартлет, ін.), їхні видання початку XVII ст. із включенням табулатур і нот.

Індивідуальні композиторські настройки барокової лютні на початку, в середині та наприкінці XVII ст.

Запис барокової орнаментики: форшлагів (висхідних, нисхідних), трелей, шлейферів. Спільність із нотами для клавесину.

Особливості барокового репертуару. Жанровий діапазон (прелюдія, La Recherche, алеманда, куранта, сарабанда, гавот, чакона, менует, павана, жига, канарі, пассакалія, пасторелла, рондо, престо, соната, концерти, ballet, томбо, п'єси без назв). Два танці «Baletto Rutteno» в анонімній книзі табулатур для лютні 1640 р. із Гданська. Сюїти. Творчість А. Лозі.

Французька табулатура в Німеччині в 1-й половині XVIII ст. Й. С. Бах, його сонати для лютні, бахівський запис табулатурою. Аналіз табулатур Вайсса (S. L. Weiss in Telemann, «Der getreue Music-Meister», 1728–1729 pp., ін.).

Застосування французьких табулатур для запису музики для п'ятиструнної гітари у XVIII ст. Сучасне поширення літерних табулатур на сайтах лютневих товариств країн світу.

20.03.2020

Семінар 4. Принципи розшифровки лютневих (літерних і цифрових) табулатур доби Ренесансу

План

Дати стислі письмові відповіді на питання:

1. Табулатура як система запису, альтернативна нотолінійній. Основні ознаки табулатур.
2. Настройки струн ренесансної лютні (Соль) та барокової (Ля).
3. Особлива функція першого «діапазону» у французьких лютнях, починаючи з початку XVII ст. у контексті формування тональної ладової системи.
4. Принципи запису орнаментів для французької барокової лютні.
5. Атрибути графіки іспанських та італійських табулатур: реверс, особлива нотація 10-12 ладків.

6. Загальні особливості запису ритму в табулатурах. Недоліки в запису ритму та їх виправлення в розшифровках.

7. Принципи визначення голосоведення, тривалості кожного звуку.

Основна література

Методична таблиця з розшифровки (розробка викладача).

Хрестоматія з французьких, англійських, італійських та іспанських табулатур (розробка викладача).

Вахромеев В. А. Табулатура. МЭ. Т. 5. С. 367–370.

Вертков К. А. Лютня. МЭ. М., 1975. Т. 3. С. 362–363.

Бедуш Е., Кюрегян Т. *Ренессансные песни*. М., 2007 [Л. де Мілан].

Три фантазії для лютні з Львівської табулатури XVI ст. Розшифровка і транскрипція для струнного оркестру М. Скорика. К., 1981.

Apel W. *The Notation of Polyphonic Music. 900–1600*. – Cambridge, 1942;

Revised 4th edition: <http://ia601201.us.archive.org/>

[20/items/notationofpolyph1953apel/notationofpolyph1953apel.pdf](http://ia601201.us.archive.org/20/items/notationofpolyph1953apel/notationofpolyph1953apel.pdf) [розділ: Табулатури]

Ness A. J. (with C. A. Kolczynski). Sources of lute music. *The Grove...* 1980. Vol. 17. P. 733–753.

Додаткова література

Bent J., Hiley D., Bent M., Chew G. Notation. *The Grove...* 1980. V. 13. P. 334–415.

Dart Th., Morehen J. Tablature. *The Grove...* 1980. Vol. 19. P. 507–515.

Thibault G. Un manuscrit italien du debut du XVIe siecle. *Le luth et sa musique*. Neuilly sur Seine, 1957. P. 66.

Tańce polskie z tabulatur lutniowych. Wyd. Z. Stęszewska. Kraców, 1962, 1966.

Італійські та іспанські табулатури на сайті: http://lute.ru/library/pdf_books.htm

The Baroque Guitar. Selected and transcribed by F. Noad. New York; Sydney, 1974.

27.03.20

Тема 7. Німецькі табулатури для лютні XVI – початку XVII століття

Німецькі табулатури – найбільш архаїчні за типом з-поміж усіх європейських. Легенди щодо створення німецької лютневої табулатури наприкінці XV ст. та її автора К. Паумана.

Принципи німецької табулатури. Найбільша кількість графічних елементів порівняно з іншими типами табулатур, відсутність зображення грифа. Значення малих і великих літер, цифр, двох додаткових знаків (ет, кон). Правила запису відкритих струн, звуків високого регістру.

Особливості графіки готичних літер і цифр.

Чотири варіанти позначення в XVI ст. звуків нижньої струни (Апель).

Німецький ренесансний репертуар. Історична роль першого друкованого трактату про музичні інструменти, теорію і запис музики

(S. Virdung, «Musica getutsch» 1511 р.). Переклад С. Вірдунгом для лютні та органу пісні «O heilige onbeflecte». Аналіз перших друкованих табулатур із трактату «Musica getutsch» (за факсимільними відбитками).

Видатні німецькі композитори XVI ст. – автори творів для лютні (Нойзідлер, Охсенкун, Юденкуніг, Вайссель, ін.). Репертуар та індивідуальні особливості їхніх табулатур. Танці, переклади хоралів.

Польські танці в німецьких лютневих табулатурах XVI–XVII ст. А. Длугорай (1550–1619) і його друкована лютнева табулатура (Ляйпціг, 1619), танець «Гайдуцький».

Основна література

Таблиця (укладена викладачем) з методики розшифровки німецьких лютневих табулатур (за виданнями Вірдунга, Вайсселя, Апеля).

Себастьян Вірдунг. *Трактат о музыке (1511 г.)*. Перевод и комментарии М. Толстобровой. СПб., 2004.

Matthäus Weissel. *Tabulatura* (1573): In 2 V. / Ed. by Benko Daniel. Budapest, 1980.

Ochsenkun S. 'Jetzt bringt St. Martin' by Senfl. *The Grove...* 1980. Vol. 17. P. 739 (факсиміле).

Додаткова література

Apel W. *The Notation of Polyphonic Music. 900–1600*. Cambridge, 1942.

Bent J., Hiley D., Bent M., Chew G. Notation. *The Grove...* 1980. V. 13. P. 406.

Dart Th., Morehen J. Tablature. *The Grove...* 1980. Vol. 19. P. 507–515.

Dortmuller K. La tablature de luth allemande et les problemes d'edition. *Le luth et sa musique*. Neuilly sur Seine, 1957. P. 245.

Der Polnische Tanz. Newsidler. Das ander Buch. 1544. *Tańce polskie z tabulatur lutniowych*. Wyd. Z. Stęszewska. Kraców, 1962, 1966. (факсиміле 2)

03.04.2020

Тема 8. Табулатури для органу XIV – XVII століть

Старонімецькі органні табулатури XIV ст., 1432–1570 рр.
Найстарша табулатура для органу чи клавикорду (6 п'єс із Робертсбріджського кодексу 1320 р.). Принципи фіксації. Факсимільне видання рукопису (Wooldridge, 1897), публікація танців з нього в антологіях В. Апеля, К. Закса, А. Шерінга, Й. Вольфа, Н. Копчевського. Аналіз фрагменту Робертсбріджської табулатури. Порівняння факсимільних текстів Робертсбріджського кодексу з дешифровками.

Відмова від використання п'ятилінійного нотоносія в органних табулатурах 1432–1570 рр. Табулатури Т. Ілеборга (1448), К. Паумана («Fundamentum Organisandi», Основи гри на органі, бл. 1452). Опис їх

принципів у Vuxheimer Orgelbuch (бл. 1460–1470 pp.). Перші друковані табулатури початку XVI ст.

Розвиток принципів німецької органної табулатури в інших країнах. Польські табулатури Яна з Любліна (1537–1548) та з Костьолу Св. Духа у Кракові (1548) як визначні пам'ятки польської музики 1-ї пол. XVI ст. Зміст табулатури Яна з Любліна, запис у ній українського «Гайдуцького» танцю.

Новонімецькі органні табулатури 1570–1750 pp. Видання нової органної табулатури ляйпцігським органістом Н. Аммербахом (1571). Переклади італійської клавірної нотації органних творів А. і Д. Габріелі новонімецькою нотацією (кін. XVI – почат. XVII ст.). Їх принципи. Порівняння з джерелом – італійським нотолінійним виданням органних творів А. та Д. Габріелі (факсиміле).

Зміст європейських табулатур XVII ст. (танці, духовні пісні). Танець «Chorea Kozacku» у німецькій клавірній табулатурі 1640 р. із Братислави. Табулатура Vietoris. Розвиток принципів німецьких органних табулатур в італійських, французьких, англійських клавірних нотаціях XVII ст.

Принципи табулатурного письма Й. С. Баха в його Orgel-Buchlein.

Іспанські органні табулатури 1550–1700 pp. Хуан Бермудо – автор різних систем табулатур («cifras»), описаних ним у підручнику «Declaracion de instrumentos musicales» (1555). Принципи першої та другої систем Бермудо. Поширення іспанських систем в Італії у 2-й пол. XVI – XVII століттях (Antonio Valente, «Intavolatura de cimbal», 1576).

Основна література

Себастьян Вирдунг. *Трактат о музыке (1511 г.)*. Перевод и комментарии М. Толстобровой. СПб., 2004. С. 44-45 (факсиміле «O heilige onbeflecte»). Переклади для лютні та органу).

Dart Th., Morehen J. *Tablature. The Grove...* 1980. Vol. 19. P. 507–515.

Додаткова література

Apel W. *The Notation of Polyphonic Music. 900–1600*. Cambridge, 1942.

Bent J., Hiley D., Bent M., Chew G. *Notation. The Grove...* 1980. Vol. 13. P. 406.

Dortmuller K. *La tablature de luth allemande et les problemes d'edition. Le luth et sa musique*. Neuilly sur Seine, 1957. P. 245.

Matthäus Weissel. *Tabulatura (1573)*: In 2 Vol. / Edited by Benko Daniel.

Budapest, 1980: Praeambulum 1, 2; Gagliarda Cypriana, Il Ciel Turchino:

Gagliarda, La Represe, Veni Hortum meum (O. Lasso), Ein feiner Tantz,

Gagliarda tedesca, Phantasia, La Battaglia (C. Jannequin), Pass e'mezo, Saltarello.